

Розділ 2.

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

УДК 330.35:27.75

Бокоч В.М.

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародної політики
Ужгородського національного університету*

РЕЛІГІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. *Розглядається місце та роль релігії і церкви у цивілізаційному виборі та європейській інтеграції України. Показуються основні напрями політики ЄС у релігійно-церковній сфері. Обґрунтовується необхідність впровадження європейських стандартів у законодавство України з релігійно-церковних питань та практику його застосування.*

Ключові слова: *цивілізаційний вибір, євроінтеграція, релігія, церква, релігійні організації.*

Після здобуття Україною незалежності перед нею стало питання розбудови держави та визначення стратегії розвитку на майбутнє. Тривале перебування територій України у зоні впливу європейської (євроатлантичної) та євра-

зійської (російсько-православної) цивілізації стало однією із причин формування відмінностей у поглядах їх населення на цивілізаційний розвиток. Поступове усвідомлення громадянами України того факту, що держави Європи порівняно з Росією знаходяться на вищому щаблі соціально-економічного і духовно-культурного розвитку, призвело до визрівання і утвердження в українському суспільстві ідеї європейської інтеграції.

Руху України в європейському напрямку активно сприяють церкви та релігійні організації різних конфесій. Чималий внесок у вибір та реалізацію європейського цивілізаційного курсу зробили Всеукраїнська рада церков і релігійних організацій, окремі релігійні спільноти, їхні лідери.

Визнаючи значну роль релігії та церкви у розвитку європейської цивілізації, а також необхідність забезпечення свободи совісті і віросповідання як одного із основоположних прав людини, структури ЄС постійно виявляють інтерес до релігійно-церковних проблем. У полі зору європейського співтовариства знаходяться питання розбудови партнерських відносин між церквою і державою, розвитку міжконфесійних взаємин, утвердження релігійного плюралізму, дотримання принципу рівності релігій, створення усім релігійним організаціям однакових умов для їхнього функціонування, забезпечення рівного доступу до засобів масової інформації, культових споруд, які становлять історичну та культурну цінність, заохочення церковних діячів до суспільного діалогу. Для утвердження релігійної свободи найбільш прийнятною формою державного управління є демократія.

Основоположними принципами міжконфесійних відносин ПАРЄ вважає терпимість та толерантність, засобами формування яких є цілеспрямована освітня, наукова, просвітницька та інформаційна діяльність.

Євросоюз виходить з того, що релігія, існуючи впродовж століть у європейських країнах, стала одним із визначальних

чинників їх цивілізаційного поступу. В контексті міжкультурного діалогу актуалізуються питання щодо багатства та різноманітності європейської культури, а також внеску конкретних націй і релігій у її розвиток.

Домагаючись впровадження стандартів у релігійно-церковній сфері, структури об'єднаної Європи при цьому не ставлять за мету досягнення повної уніфікації правової системи, якою регулюються релігійно-церковні питання у державах-членах ЄС. Такий підхід є цілком прийнятним для України, оскільки відкриває перед нею шлях до вступу в ЄС без докорінного перегляду політико-правових засад державної релігійної політики, яка дає можливість релігійним організаціям зберігати їхню інституційну самостійність та самобутність.

ПАРЕ постійно висловлювала стурбованість поширенням та зростанням активності у Європі та світі сект, нових релігій та езотеричних груп і пропонувала вжиття щодо них превентивних заходів. Україні не вдалося виробити спеціальних запобіжних механізмів щодо поширення та діяльності нових релігійних течій. Неодноразові законодавчі ініціативи, пропозиції експертів та науковців щодо обмеження впливу тоталітарних сект на людей, особливо на дітей, не були реалізованими.

Зважаючи на те, що чимало країн постсоціалістичної Європи в період панування тоталітарних режимів зазнали експропріації церковної власності, у документах Європарламенту постійно порушувалися питання її реституції. Європейська спільнота домагається повернення націоналізованого церковного майна колишнім власникам для його використовуватися за первісним призначенням або справедливої компенсації із заборонаю приватизації культових будівель і майна.

Незважаючи на те, що українською владою чимало зроблено для повернення у власність чи надання у безоплатне користування релігійним організаціям культових будівель і

майна, значною частиною церковної власності ще й досі володіє держава. У зв'язку з цим моніторингова комісія ПАРЄ при вступі України до Ради Європи, окрім пропозицій щодо вдосконалення законодавства України про релігію і церкву та державної релігійної політики, вказувала також на необхідність врегулювання питання реституції церковної власності на законодавчому рівні.

Чинні закони України про релігію та церкву в цілому містять чимало принципів, положень і норм, які відтворюють зміст міжнародних та європейських правових актів. Однак, реалізуючи європейський цивілізаційний вибір, Україна має постійно вдосконалювати вітчизняне релігійне законодавство та практику його застосування шляхом приведення їх у повну відповідність до стандартів, вироблених європейською спільнотою у цій сфері.